

УДК 378.091.3:004.9

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287682>

Наталія Чубінська, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

Олег Стечкевич, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

Володимир Пастернак, аспірант кафедри
педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”

ГОТОВНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

У статті акцентовано на тому, що сьогодні перед школою стоїть надзвичайно важливе завдання, яке полягає у вмілому переході між традиційними методами і формами роботи та навчанням до моделі на основі цифрових технологій у контексті як дистанційного навчання, так і формування гібридної моделі навчання. Саме тому вміння педагога використовувати цифрові інструменти у своїй роботі і формувати в учнів та студентів відповідні знання і вміння є важливою складовою сучасного освітнього процесу. Все це вимагає розробки нових дистанційних інструментів навчання.

Ключові слова: готовність; вчитель; учні; студенти; інформаційно-комунікаційні технології; освітній процес.

Літ. 5.

*Natalia Chubinska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy and Innovative Education Department,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University*

*Oleh Stechkevych, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Pedagogy and Innovative Education Department,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University*

*Volodymyr Pasternak, Postgraduate Student of the
Pedagogy and Innovative Education Department,
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
Lviv Polytechnic National University*

TEACHER'S READINESS FOR USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN MODERN SCHOOLS

The article emphasizes that today, schools face an extremely important task of effectively transitioning from traditional methods and forms of work and teaching to a model based on digital technologies, both in the context of distance learning and hybrid learning models. Therefore, the ability of teachers to use digital tools in their work and develop students' relevant knowledge and skills is an important component of the modern educational process. All of this requires the development of new distance learning tools. The readiness of teachers to use and apply these tools in the educational process is crucial for its effectiveness and accessibility to students.

Thanks to new technologies, teachers have the opportunity to engage students in developing critical thinking skills, problem-solving skills, information selection, and processing. These are important skills that influence the development of students' key competencies. Therefore, when developing a teacher's readiness to use information and communication technologies, it is worth considering how to utilize modern tools in distance education and seamlessly transition to the traditional, stationary school model.

Research shows that it is necessary to move away from directive teaching methods in favor of creative, activity-based learning, the independent study of virtual resources by students themselves. It is important to encourage teachers to reflect on their own work and professional development, as well as their plans for career advancement in the context of implementing modern solutions in schools.

Researchers argue that the use of information and communication technologies fosters and stimulates creativity, entrepreneurship among learners, mobilizes them for learning and researching new phenomena.

Keywords: readiness; teacher; students; information and communication technologies; educational process.

Постановка проблеми. Динамічний розвиток цифрових технологій все більше впливає на всі сфери нашого життя. Нові інструменти стали, особливо в контексті дистанційного навчання, невід'ємним елементом функціонування освіти. Педагоги, батьки, студенти, учні стикаються з необхідністю розробки та впровадження нової моделі викладання та навчання, яка б дала можливість для соціальної адаптації, професійної орієнтації і майбутнього самовизначення дітей та молоді. Зараз перед школою стоїть надзвичайно важливе завдання, яке полягає у вмілому переході між традиційними методами та формами роботи і навчанням до моделі на основі цифрових технологій у контексті як дистанційного навчання, так і формування гібридної моделі навчання, яка, зрештою, може стати частиною повсякденного життя. Саме тому вміння педагога використовувати цифрові інструменти у своїй роботі і формувати в учнів та студентів відповідні знання і вміння є важливою складовою сучасного освітнього процесу.

Метою дослідження є дослідження готовності вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій в умовах функціонування сучасної школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання інформаційно-комунікаційних технологій у сучасних закладах освіти актуалізувалася в цілому світі у зв'язку із пандемією. В Україні вона набула посилення ще й через російсько-українську війну, яка спричинила міграцію мільйонів українців як у рамках держави, так і за кордон. Усе це вимагає розробки нових дистанційних інструментів навчання. Важливою у цьому аспекті є також готовність учителя до їх використання і застосування у навчально-виховному процесі з тим, щоб він був результативним та посильним для учнів і студентів. Означені проблеми знайшли відображення у працях вчених, зокрема: І. Дудки, О. Єрґіної, А. Тимченко, Ю. Триус, І. Стеценко, Л. Оксамитної, Д. Тупицького, О. Тьорло, І. Герасименко, Л. Лебедик, В. Стрельніков, М. Стрельніков, О. Пасічник та ін. [1; 2; 3; 4; 5].

Виклад основного матеріалу. Використання нових інформаційно-комунікаційних технологій альтернативи сьогодні немає. Якщо школа хоче бути сучасним освітнім простором, сумісним і конгруентним із цивілізаційним розвитком, то вона не може протистояти змінам. Негативне ставлення до використання сучасних засобів навчання може виникнути на основі конфлікту цінностей і навичок; пріоритетів і культурних звичок; потреб і можливостей. Цифрові технології, які розуміються як пристрої та специфічні засоби, що використовуються для збору, зберігання, обробки та передачі інформації, а також ефективні методи використання цих рішень, дуже корисні в освітніх процесах.

Сучасні молоді люди захоплюються новими технологіями і активно послуговуються ними у своєму житті. Їх уміле застосування, яке є результатом знань і компетентності, а також практики, стає доповненням до перевірених і використовуваних досі способів практичної діяльності та методів навчання. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) стає важливим і ефективним, особливо в роботі з учнями з різноманітними освітніми потребами. Діти, які мають труднощі в отриманні знань і застосуванні матеріалу, часто також мають проблеми зі зниженою мотивацією до навчання. Традиційні виховні заходи щодо них не завжди приносять результат. Низька мотивація, самооцінка та проблеми, що є наслідком дисфункції або хронічного захворювання знижують інтерес до традиційного навчання. Тут на допомогу можуть прийти інформаційно-комунікаційні технології.

Сучасні технології доступні для всіх – педагогів, учнів, студентів, батьків. Робота з планшетом або смартфоном настільки інтуїтивно зрозуміла, що дозволяє ефективно та легко пересуватися в цифровому просторі – навіть дітям з вадами розумового розвитку, які не вміють читати та писати. Завдяки правильно підібраним й адаптованим додаткам можна особливим чином здійснювати мультисенсорний вплив на учнів, які потребують такої стимуляції.

Сучасні технології пропонують все більше цікавих рішень для підтримки розвитку учнів. Планшети видаються дуже хорошим рішенням у терапії та навчанні, адже їхня перевага – мобільність. Діти можуть не тільки займатися з ними під час шкільних занять, а й продовжувати терапію вдома, використовуючи додатки, встановлені у школі. Використання планшетів під час уроків учнями з різноманітними освітніми та розвивальними потребами має стати невід'ємним елементом їхнього навчання. Тому педагогу варто і навіть необхідно трансформувати модель навчання у самостійне виявлення учнями джерел знань та їх відбір.

Крім того, завдяки новим технологіям вчителі отримують можливість залучати учнів до розвитку критичного мислення і навичок розв'язання проблем, відбору інформації та її обробки. Це важливі навички, які впливають на розвиток ключових компетентностей учнів. Тому у процесі формування готовності учителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій варто подумати, як використовувати сучасні інструменти в дистанційній освіті та безболісно переходити на модель традиційної, стаціонарної школи.

Важливо також у цій скористатися досвідом, конструктивними моделями, ідеями та компетенціями вчителів-новаторів, які вже діляться своїми знаннями на блогах, фан-сторінках, у соціальних мережах тощо. Педагоги активно роблять спроби змінити підхід до навчання та використовувати змі-

шану форму навчання (інтегровану і гібридну), поєднуючи традиційні методи навчання (за допомогою прямого контакту з викладачем) із діяльністю, яка здійснюється дистанційно через комп'ютер (m-learning). Додаткові онлайн-заняття й індивідуальні консультації, що розвивають інтереси учнів та студентів уже не дивують, а навіть стають бажаною формою перевірки знань і вдосконалення компетенцій.

Необхідно відійти від директивних методів навчання на користь творчого, діяльнісного навчання, вивчення віртуальних ресурсів самим учнем. Варто заохочувати вчителів до рефлексії власної роботи та шляху професійного розвитку, а відтак і планів щодо професійного просування у контексті впровадження сучасних рішень у школі.

Дистанційна освіта також показує, що можна продовжити та перенести деякі форми навчальної роботи у віртуальну реальність. Наприклад, реалізувати шкільні проекти можна також за допомогою Інтернет-простору. Студенти чи школярі працюють у групах, співпрацюючи один з одним, використовуючи інструменти ІКТ, зміцнюють стосунки, поліпшують цифрові компетенції й розробляють різноманітні дизайнерські продукти. Це може бути реалізація проекту в галузі екології, охорони здоров'я, з програмування, у рамках якого учні, об'єднані в пари чи групи, розробляють інтерактивні логічні ігри та готують проекти-ігри.

Дослідники стверджують, що використання інформаційно-комунікаційних технологій породжує і стимулює креативність, підприємливість здобувачів освіти, мобілізує їх до навчання та дослідження нових явищ. Практичний досвід школи доводить, що треба відмовитися від моделі, за якою учень отримує від викладача розгорнуті порції знань і готові рішення.

Велику роль під час дистанційного навчання відіграють батьки. Їхня допомога є значимою та неоціненною. Чимало з них освоїли використання засобів ІКТ для підтримки своїх дітей та допомоги у навчанні, що є чудовою відправною точкою для подальшої співпраці зі школою та зміни суспільного ставлення до нових технологій. Підвищення цифрової компетентності дорослих може сприяти зменшенню небажаної активності дітей в Інтернеті.

Важливим завданням сучасного учителя з огляду на використання інформаційно-комунікаційних технологій є формування компетенції учня у сфері індивідуального набуття знань і планування власної роботи. Доцільно ще більше акцентувати увагу на створенні у закладах освіти простору для розкриття учнівських захоплень, самостійної діяльності та побудови взаємної довіри, що дозволить запроваджувати нові форми викладання і навчання.

Варто зазначити, що для максимальної ефективності уроків з використанням інформаційно-комунікаційних технологій вчителі повинні бути оснащені

додатковими програмами, які дають змогу готувати, редагувати й адаптувати навчальні посібники до власних потреб. Однією з найдоступніших програм на сучасному ринку, є те, що пропонує Movavi, яке уможливорює готувати цікаві відеоматеріали і слайд-шоу з широким спектром застосування в освіті.

Саме завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій можна:

- розробити навчальні посібники;
- підготувати конкретні монтажі фільмів чи графіки;
- збагатити їх привабливими переходами між відео та фоновою музикою, яка значно полегшує засвоєння знань;
- добирати і компанувати матеріал для самостійної роботи;
- спеціалізовані програми також є ідеальним інструментом для підготовки різних презентацій або слайд-шоу, які потім можна демонструвати під час важливих шкільних подій, наприклад, святкування національних свят чи подій.

При правильному використанні інформаційно-комунікаційні технології пропонують майже необмежені можливості, коли йдеться про цікаві уроки з різних дисциплін.

Розробники пропонують чимало способів використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, тому коротко охарактеризуємо їх.

POI: або інтерактивна цифрова дошка, це просто комп'ютер, підключений до відеопроєктора, який відтворює інформацію, якою ви хочете поділитися, на будь-якій плоскій поверхні, і яку ми можемо вільно змінювати вручну, щоб зробити процес цікавішим, різнобічнішим і доступнішим.

Використовувати цей тип ІКТ дуже просто: достатньо мати ноутбук із усіма файлами, готовими до відтворення, потім потрібно розмістити його та підключити до відеоплеєра і розташувати в хорошому положенні, щоб зображення було по центру дошки.

Мультимедіа: стосується використання ресурсів, здатних відтворювати відео та/або аудіо, що забезпечує більшу різноманітність освітнього матеріалу. Щоб використовувати ці ресурси, необхідно поставити завдання для усіх учнів переглянути фільм вдома, або використати аудіоплеєр для прослуховування навчальних пісень тощо.

Аудіокниги: ця технологія пов'язана з використанням мультимедійних ресурсів, оскільки потрібно використовувати аудіопрогравач для прослуховування аудіокниг, які є нічим іншим, як прочитаними книгами та записаними у цифрових файлах або на компакт-диску.

Планшети: це відносно нові пристрої, які мають простий доступ до Інтернету та портативні, вони також набагато більш інтерактивні, ніж звичайні комп'ютери, оскільки мають сенсорні екрани. Ці пристрої можна використовувати з інтерактивним

програмним забезпеченням, можна заохочувати до пошуку інформації самих учнів і студентів, а також полегшувати надсилання й отримання важливої інформації через електронну пошту та навіть комунікаційні програми.

Вебсайти: це платформи, спеціально розроблені для навчання будь-кого, хто цікавиться сучасними видами навчання. Щоб користуватися цими сайтами, необхідно отримати домен і створити дидактичну й інтерактивну платформу.

Відеоконференції: вони в основному такі ж, як фізичні або традиційні конференції, за винятком того, що транслюватимуться через відео, яке можна записувати за бажанням спільноти, що використовує їх у прямому ефірі. Для проведення відеоконференцій необхідно мати відповідну фото- та аудіотехніку, також необхідно створити профілі в соціальних мережах, які призначені лише для створення конференцій з освітньою метою.

Електронна пошта: використовується користувачами Інтернету для надсилання й отримання інформації. Можна надсилати домашні завдання, вправи, тести тощо

Семінари: це віртуальна комунікація між учителем та учнями, яка відбувається за допомогою відеоконференцій, де потрібна взаємодія між відправником і одержувачем.

Чати: це розмова між двома або більше людьми, яку можна розвивати на різних онлайн-платформах, а інформацією можна ділитися та навіть передавати її за допомогою функцій чату.

Учитель повинен усвідомлювати і розуміти як переваги, так і недоліки ІКТ. Серед суттєвих позитивних аспектів треба назвати:

– **удосконалення комунікаційних здібностей усіх суб'єктів освітньої діяльності:** однією з головних якостей, якою повинен володіти педагог, є конструктивне спілкування з учнями та студентами. Інформаційно-комунікаційні технології сприяють передачі різноманітної інформації, реалізуючи найефективнішу комунікацію між людьми;

– **розвиток різнобічних інтересів школярів та студентів:** молоді люди, які бачать себе залученими до світу технологій і витрачають більшу частину свого часу на те, щоб бачити їх пов'язаними з цією сферою, будуть більше цікавитися темами, запропонованими вчителем, оскільки вони матимуть більше доступу до інформації, пов'язаної з їхніми особистими інтересами;

– **сприяння автономності особистості:** завдяки прогресу в цих технологіях учні та студенти можуть бути більш автономними у пошуку інформації щодо тем для вивчення. Раніше вчитель був прямим джерелом інформації, і її було набагато важче знайти самостійно, оскільки доводилося ходити до бібліотек, але з появою інформаційних і комунікаційних технологій цей процес значно спростився;

– **посилення мотивації школярів:** учні відчуватимуть більше ентузіазму щодо навчання, оскільки ці інструменти значно полегшуватимуть виконання завдань під час навчання.

Знаючи переваги впровадження цих технологій для навчання, важливо враховувати, що, незважаючи на те, що вони є дуже продуктивними та позитивними для цього процесу, є й недоліки, ніщо в цьому світі не є ідеальним.

Формуючи власну готовність до використання ІКТ в освітньому процесі, педагог також повинен чітко усвідомлювати їхні недоліки, а саме:

– **ізоляція школяра:** це проблема, з якою учень має справу протягом певного часу, тому що надмірне використання цих технологій може вплинути на соціальний розвиток особистості, віддаляючи її від контактів і рухових дій, які є важливими для людини в суспільстві;

– **неправдива інформація:** в Інтернеті надто багато вебсайтів, які містять неправдиву або навмисно спотворену інформацію, яка може викликати неадекватне сприйняття дійсності. З цієї причини педагогу дуже важливо скеровувати учнів чи студентів перевірені та надійні вебсайти;

– **розбалансованість освітньої діяльності:** ці технології спрямовують більшу частину часу для розваг, тому, використовуючи ІКТ у класі важливо бути організованим, цілеспрямованим, наголошувати учням, що є час для навчання та час для гри, і що вони повинні розрізняти те й інше.

Висновки і перспективи наступних досліджень. Готовність педагога до використання ІКТ в освітньому полі – це складний і багатограний процес, який є неоднозначним і нелінійним. Педагог повинен чітко усвідомлювати і розуміти його переваги і недоліки, вміти використовувати це у спільній зі школярами діяльності. Важливим завданням є формування інформаційної культури особистості, яка сприяла б використанню ІКТ для найбільшої користі особистості у її щоденному житті.

Окремого дослідження потребують форми та методи роботи зі школярами і студентами для того, щоб підвищити їхню обізнаність щодо правильного використання ІКТ, оскільки вони можуть забезпечити динамічний, конструктивний, результативний і ефективний рівень освіти для майбутніх поколінь у сфері особистого життя, професійної реалізації, хобі чи рекреації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дудка І.С. Використання мультимедійних технологій у процесі навчання. *Завуч*. 2008. № 31. С. 10–12.
2. Єрміна О.В. Сучасний урок і мультимедійні технології: досвід і перспектива. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2008. № 2. С. 12–14.
3. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: монографія / А. Тимченко, Ю. Триус, І. Стеценко, Л. Окса-

АНТИЧНІ І БІБЛІЙНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСОБИ АСОЦІАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

митна, В. Франчук, Г. Заспа, Д. Тупицький, О. Тьорло, І. Герасименко. Черкаси : МакЛаут, 2010. 300 с.

4. Лебедик Л.В., Стрельніков В.Ю., Стрельніков М.В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

5. Пасичник О.О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. 69. С. 162–166.

REFERENCES

1. Dudka, I.S. (2008). Vykorystannia multymediinykh tekhnolohii u protsesi navchannia [Use of multimedia technologies in the learning process]. *Head teacher*. No. 31. pp. 10–12. [in Ukrainian].

2. Yerhina, O.V. (2008). Suchasnyi urok i multymediini tekhnolohii: dosvid i perspektyva [Modern lesson and multimedia technologies: experience and perspective]. *Computer in school and family*. No. 2. pp. 12–14. [in Ukrainian].

3. Tymchenko, A., Tryus, Yu., Stetsenko, I., Oksamytna, L. et al. (2010). Informatsiino-analitychna systema kontroliu ta otsiniuvannia navchalnoi diialnosti studentiv VNZ [Informational and analytical system of monitoring and evaluating educational activities of university students]. Cherkasy, 300 p. [in Ukrainian].

4. Lebedyk, L.V., Strelnikov, V.Yu. & Strelnikov, M.V. (2020). Suchasni tehnolohiii navchannia i metodyky vykladannia dystsyplin [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines]. *Educational and methodological guide for students of advanced training courses for teaching staff of secondary, professional (vocational and technical), professional pre-higher and higher education institutions*. Poltava, 303 p. [in Ukrainian].

5. Pasichnyk, O.O. (2019). Suchasni tehnolohii navchannia yak zasib samorealizatsii studentiv v osvitnomu sere dovyschi ZVO [Modern learning technologies as a means of self-realization of students in the educational environment of higher education institutions]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*: coll. of science works. Kyiv, Vol. 69. pp. 162–166. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.10.2023

УДК 372.83

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.290341>

Наталія Жидкова, кандидат педагогічних наук,
учитель історії та правознавства
Менської гімназії Менської міської ради Чернігівської обл.

АНТИЧНІ І БІБЛІЙНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСОБИ АСОЦІАТИВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА УРОКАХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

У статті розкрито значення античних та біблійних фразеологізмів, їх використання як засобів асоціативних зв'язків у дослідницькій діяльності учнів на уроках громадянської та історичної галузі освіти. Наголошено, що фразеологізми виконують мотивуючу функцію учнів, створюючи образ фразеологізму та встановлюючи асоціативні зв'язки, активізують навчальний та життєвий досвід учнів, спонукають використати набутий досвід у дослідженні; розвивають – розвивають асоціативне мислення, зумовлюють аналогізування; аксіологічну – формують ціннісне ставлення до подій, явищ, процесів, діяльності персон. Наведено приклади античних та біблійних фразеологізмів та їх значення для створення асоціативних зв'язків та аналогізування (перенесення ознак з відомого предмета та аналогічний, що досліджується) на уроках історії України.

Ключові слова: фразеологізми; аналогія; асоціативні зв'язки; дослідницька діяльність; громадянська та історична галузь освіти; античність; історія України.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 11.

Natalia Zhydkova, Ph.D. (Pedagogy),
Lecturer of History and Law,
Mena Gymnasium of Chernihiv region

ANCIENT AND BIBLICAL PHRASEOLOGICAL UNITS AS A MEANS OF CREATING ASSOCIATIVE CONNECTIONS IN THE LESSONS OF CIVIC AND HISTORICAL EDUCATION

The article reveals the significance of phraseological units as a means of creating associative connections in the lessons of historical and civic education. It is important that ancient and biblical phraseological units perform a motivating function, encouraging students to search for analogies and activating their learning and life experience. By creating an image of the phraseology and bridging the gap between the representation and the meaning, they develop associative thinking. The significance of ancient and biblical phraseology lies in the fact that they are standards for assessing moral, political, socio-economic, territorial structure, and cultural life; transferring the meaning of phraseology to the subject studied by the students and creating associative links helps to form an attitude towards it.